

Hinduizm'de Tantracılık

Beyza Aybike DEVECİ

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1416

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 261

Kitap Adı: Hinduizm'de Tantracılık

Book Title (English): Tantrism in Hinduism

ISBN: 978-625-6781-73-3

DOI: <https://doi.org/10.70458/fcr.9786256781733>

Yazar | Author: Beyza Aybike DEVECİ

<https://orcid.org/0000-0003-1911-31639>

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 463

Yayın Tarihi | Publication Date: Ekim | October 2024

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRC | Din ve Felsefe | Religion & Philosophy

BISAC: RELG | Din | Religion

THEMA: HRC | Din ve Felsefe | Religion & Philosophy

LC: BL1200 | Hinduizm | Hinduism

Atf Bilgisi | Cite as: Deveci, Beyza Aybike. *Hinduizm'de Tantracılık* – Ankara: Eskiyei Yayınları, 2024.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Hinduizm'de Tantracılık

Beyza Aybike DEVECİ

Ankara 2024

Yazar Hakkında

Beyza Aybike DEVECİ

Beyza Aybike Deveci 1988'de Konya'da doğdu. Lisans eğitimini Ankara Üniversitesinde 2011'de İlahiyat Fakültesinde ve 2015'te Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesinde Doğu Dilleri ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Hindoloji Bölümünde tamamladı. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Dinler Tarihi Bölümünde ve Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doğu Dilleri ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Hindoloji Bölümünde yüksek lisansını yaptı. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Dinler Tarihi Bölümünde 2024 yılında doktorasını tamamladı. İngilizce ve Hintçe (Hindî) dillerini bilmektedir. Aynı zamanda yoga eğitmeni olan Beyza Aybike Deveci Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesin Felsefe ve Din Bilimleri Dinler Tarihi Ana Bilim dalında çalışmaktadır.

Yapmış olduğu çalışmalar şunlardır:

Yüksek Lisans Tez: Ana Tanrıça Kültü Bağlamında Hinduizm'de Pārva-ti, Durgā, Kālī.

Yüksek Lisans Tez: Hint Edebiyatında Bhāsa'nın Yeri ve Önemi.

Çeviri: "Doğu Dini Konteksinde Engellilik", Engellilik ve Dinler, Ed. Süleyman Turan, Açılım Kitapevi, İstanbul 2017.

Bildiri: Hinduizm'de Durgā Pūcā Festivalinin Önemi, TLÇK 12-15 Mayıs 2016/Isparta.

Kitap Tanıtımı: Günay Tümer, Bîrûnî'ye Göre Dinler ve İslâm Dini", Millel ve Nihal Dergisi Biruni Özel Sayısı.

Makale: "Kālīkā Purāṇa'daki Satī Miti Üzerine Bir Değerlendirme", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 63, S. 1, 2022.

Makale: "Dayānanda Sarasvatī ve Satyārth Prakāṣaḥ" *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Doğu Dilleri Dergisi*, C. 6, S. 1, 2021.

About the Author

Beyza Aybike DEVECI

Beyza Aybike Devenci was born in Konya in 1988. She completed her undergraduate education at Ankara University, Faculty of Theology in 2011 and at the Faculty of Language, History and Geography, Department of Oriental Languages and Literature, Department of Hindology in 2015. She completed her master's degree at Ankara University Institute of Social Sciences, Department of Philosophy and Religious Sciences, Department of History of Religions and at Ankara University Institute of Social Sciences, Department of Oriental Languages and Literature, Department of Hindology. She completed her doctorate at Ankara University Institute of Social Sciences, Department of Philosophy and Religious Sciences, Department of History of Religions in 2024. She knows English and is fluent in Hindi (Hindī). Beyza Aybike Devenci who is also a yoga instructor, works at Kastamonu University Faculty of Theology, Department of Philosophy and Religious Sciences, Department of History of Religions.

Her areas of expertise: Hinduism, Tantrism, Buddhism, Yoga, History of Religions, Mythology.

Her studies are as follows:

Master's Thesis: Pārvatī, Durgā, Kālī in Hinduism in the Context of Mother Goddess Cult.

Master Thesis: The Place and Importance of Bhāsa in Indian Literature

PhD Thesis: Tantrism in Hinduism.

Translation: "Disability in the Eastern Religious Context", Disability and Religions, Ed. Süleyman Turan, Açılım Kitapevi, İstanbul 2017.

Paper: The Importance of Durgā Pūcā Festival in Hinduism, TLÇK May 12-15, 2016/Isparta.

Book Introduction: Günay Tümer, "According to Bîrûnî, Religions and the Islamic Religion", Mîlel ve Nihal Journal Biruni Special Issue.

Article: "An Evaluation on the Satī Myth in Kālikā Purāṇa", Journal of Ankara University Faculty of Theology, Vol. 63, S.1, 2022.

Article: "Dayānanda Sarasvatī and Satyārth Prakāśhaḥ" Ankara University Faculty of Language and History-Geography Journal of Oriental Languages, Vol. 6, No.1, 2021.

Book Chapter: "Bhasa's Theatrical Techniques", Türkiye'de Hindistan Çalışmaları II, Ankara-2023, Yayına Hazırlayan. Yalçın Kayalı, s. 15-33.

Kitap Hakkında

Hinduizm’de Tantracılık

Bu çalışmada Hinduizm’deki tantracı düşüncenin tarihsel sürecini, teolojik fikirlerini ve uygulamalarını incelemiştir. Dinler tarihinin metotlarıyla ele alınan bu tez çalışması giriş, üç ana bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Giriş kısmında çalışmada belirlenen ilkeler, başvulan klasik ve modern kaynaklar ve kullanılan kavramlar hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümde Hinduizm’deki tantracılığın kökeni, gelişmesinde rol oynayan unsurlar ve tarihsel süreci ele alınmıştır.

İkinci bölümde tantracılığın Hinduizm’in temel öğretilere yaklaşımı hakkında bilgi verilmiştir. Bu çerçevede tanrı, alem, ruh, karma ve kurtuluş konuları karşılaştırma yapılarak incelenmiştir. Üçüncü bölümde tantracılığa has bazı uygulamalar konu edilmiştir. Sonuç bölümünde tezde bahsedilen konular ve verilen bilgilere dayanarak tespit ve değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hinduizm; tantracılık; tantracı; tãntrika

About the Book

Tantrism in Hinduism

In this dissertation, the historical process of tantrism, theological thought, and practices in Hinduism were examined. This dissertation which discusses the methods of the History of Religions consists of an introduction, three main sections, and a conclusion. In the introduction, information was given about the principles adopted in the dissertation, the main classic and modern works, and the terms that are used.

In the first chapter roots, factor that play a role in development and historical process of tantrism. In the second chapter, information about tantrism's approach the main doctrine in Hinduism was given. In this context god, universe, soul, karma and liberation were examined by comparing them. In the third chapter specific practices in tantrism were discussed. In conclusion part, determinations and evolutions were made based on subjects and given information in the dissertation.

Keywords: Hinduism; tantrism; tantric; tāntrika

İthaf

Anılarıyla beni neşelendiren sevgili kardeşim Muhammed Nusret'e...

*असतो मा सद्गमय ।
तमसो मा ज्योतिर्गमय ।
मृत्योर्मा मृतं गमय ।*

*Beni gerçek dışı olandan gerçeğe ilet!
Beni karanlıktan aydınlığa ilet!
Beni ölümden ölümsüzlüğe ilet!*

(Bṛhadāranyaka Upaniṣad 1.3.28)

ÖN SÖZ

Hinduizm'in tarihsel sürecinde dinî, siyasi, sosyal ve kültürel sebeplerle çeşitli düşünce ekoller ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri Tantracılık'tır. Açık bir şekilde MS 5. yüzyılda görülemeye başlayan bu düşünce ekolü zaman içinde Şivacılık mezhebi içinde gelişmiş ve farklı ekollere ayrılmıştır. Bununla birlikte Vişnucu ve Şāktacı mezhepleri etkilemiştir. Tantracılık Hinduizm'deki bazı düşünce ve uygulamaları devam ettirmekle birlikte kendine has teolojisi ve dini uygulamaları bulunmaktadır.

"Hinduzim'de Tantracılık" başlıklı bu çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde çalışmanın bütününe yönelik olarak araştırmanın konusu, önemi yöntemi, amacı ve kaynakları hakkında bilgi verilmiştir. Ardından çalışmanın daha iyi anlaşılması adına tantra, tāntrika, tantracı ve tantracılık kavramları ele alınmıştır.

Tezin birinci bölümünde tantracılığın tarihsel gelişimi ve tantracı gelenekler ele alınmıştır. Bu bağlamda tantracılığın kökeniyle ilgili teoriler hakkında malumatlar verilmiş ve değerlendirilmiştir. Tantracılığın ortaya çıkışında etkili olan unsurlardan bahsedilmiştir. Tantracılığın tarihi süreç içerisinde nasıl ortaya çıktığı, ne zaman geliştiği, gelişmesine hangi öğelerin etkili olduğundan söz edilmiştir. Daha sonra tantracılığın gerilemesinden ve Hindu düşüncesinde ikinci plana düşüşünden bahsedilmiştir. Böylece tantracılığın Hinduizm'deki tarihi süreci incelenmiştir. Tarihi sürecin ardından tantracılığın Hinduizm'deki temel üç mezhebi (Vişnuculuk, Şivacılık, Şāktacılık) nasıl etkilediği, mezhepler içinde hangi geleneklerin ve ekollerin çıktığı ele alınmış, bunlar hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümü tantracılığın teolojik ve dini görüşleri oluşturmaktadır. Bu çerçevede Hinduizm'in temel öğretileri olan tanrı, alem, ruh, karma ve kurtuluş üzerinden tantracılığın görüşleri

ele alınmıştır. Zaman zaman hem Hinduizm'in görüşleriyle hem de tantracı geleneklerin kendi aralarındaki düşünceleri karşılaştırılmıştır. Üçüncü bölüm tantracılığın uygulama boyutuna ayrılmıştır. Bu bölümde tantracılığın uygulamalara genel bakışı hakkında bilgi verilmiştir. Tantracı uygulama yollarının neler olduğundan söz edilmiştir. Ardından Hinduizm'den ayıran, tantracılığı farklı kılan uygulamalar ele alınmıştır. Bu doğrultuda dikşa, kurban, yoga, şavasādhāna ve maithuna ibadeti hakkında malumatlar sunulmuş ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışmamız boyunca bana yol gösteren, destek veren, katkılarını suna bazı kişilere teşekkür borçluyum. Öncelikle araştırma konumuzun tespitinden tamamlanma aşamasına kadar her konuda bilgilerinden yararlandığım, yönelttiği sorularla ufku açan danışmanım Prof. Dr. Ali İsrā Güngör'e teşekkürü bir borç bilirim. Çalışmamız süresince gerek bilgi gerek tecrübelerini benimle paylaşan Doç. Dr. Cemil Kutlutürk'e teşekkür ederim. Bununla beraber her zaman değerli vaktini ayıran, akademik hayatım boyunca desteğini esirgemeyen Prof. Dr. Yasin Meral'e müteşekkirim. Çalışmamız sırasında sorduğu sorularla beni aydınlatan Prof. Dr. Şaban Ali Düzgün'e, hem teknik hem akademik anlamda bana destek veren Dr. Öğretim Üyesi Tuba Özoğlu'na teşekkür ederim. Son olarak yaptığım her çalışmada özellikle bu çalışma süresince bana maddi ve manevi destek veren Kerim Deveci'ye teşekkürü borç bilirim.

Çalışma boyunca ulaşılabilen hem orijinal hem ikincil kaynakların titiz bir şekilde incelenmesine ve kullanılmasına rağmen gözden kaçan hataların olma olasılığı vardır. Bunların tespit edilip tarafımıza iletilmesinden yahut raporlanmasından memnuniyet duyarız. Daha sonraki baskılarda bu geri bildirimler üzerinden gerekli düzenlemelerin yapılacağını belirtmek isteriz.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	11
KISALTMALAR	16
ÇEVİRİYAZISI TABLOSU	17
GİRİŞ	19
A. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi	19
1. Araştırmanın Konusu	19
2. Araştırmanın Amacı	20
3. Araştırmanın Önemi	20
B. Araştırmanın Yöntemi ve Kaynakları	21
1. Araştırmanın Yöntemi	21
2. Kaynaklar	22
2.1. Klasik Kaynaklar	22
2.2. İkincil Kaynaklar	27
C. Tantracılığın İfade Eden İsimler	31
1. Tantra	31
2. Tāntrika	34
3. Tantracı ve Tantracılık	35
BİRİNCİ BÖLÜM	
HİNDÜİZM'DE TANTRA GELENEĞİ	41
A. Tantracılığın Tarihsel Gelişimi	41
1. Tantracılığın Ortaya Çıkışı	41
1.1. Tantracılığın Kökeni ile İlgili Teoriler	42
1.2. Tantracılığın Gelişmesinde Rol Oynayan Unsurlar	55
1.3. Tantracılığın Ortaya Çıkışı (MÖ 3. yy- MS 10. yy)	59
2. Tantracılığın Gelişimi (10. yy- 16. yy)	68
3. Tantracılığın Gerilemesi (17. yy- 20.yy)	84
B. Tantracı Gelenekler	98
1. Vişṇucu Tantracı Gelenekler	100
2. Şivacı Tantracı Gelenekler	109
2.1. Ati Ekölü (Atimārga)	111
2.1.1. Pāṣupata	112
2.1.2. Kālāmukha (Lākula)	117
2.2. Mantra Ekölü (Mantramārga)	120

2.2.1. Şiva Siddhānta (Tamil Şivacılık)-----	122
2.2.2. Siddihāntacı Olmayan Şivacı Okul-----	130
2.2.2.1. Kāpālikalar -----	132
2.2.2.2. Nāth Yogileri /Kānphaṭālar -----	136
2.2.2.3. Aghoriler -----	142
2.2.2.4. Trika Şivacılık (Keşmir Şivacılık) -----	145
3. Şāktacı Tantracı Gelenekler -----	157
3.1. Doğu Geleneği (Pūrvāmnāya) -----	162
3.2. Batı Geleneği (Paşçimāmnāya)-----	163
3.3. Kuzey Geleneği / Kālī Kula Geleneği / Krama Geleneği (Uttarāmnāya) -----	169
3.4. Güney Geleneği/Şri Kula/Şri Vidyā (Dakşināmnāya) -----	177

İKİNCİ BÖLÜM

TANTRA GELENEĞİNİN TEMEL GÖRÜŞLERİ -----	189
A. Tanrı Tasavvuru-----	189
1. Pati Kavramı Üzerinden Tanrı Anlayışı-----	193
2. Şakti Kavramı Üzerinden Tanrı Anlayışı -----	209
B. Âlem Tasavvuru -----	228
1. Māyā (Pāşa) Kavramı Üzerinden Alem Anlayışı -----	233
2. Tattva Kavramı Üzerinden Kozmik Süreç-----	239
C. Ruh Tasavvuru-----	250
1. Paşu kavramı Üzerinden Ruh Anlayışı-----	255
2. Ruh ve Beden İlişkisi (Tantracı Beden) -----	267
D. Karma Tasavvuru -----	270
1. Karma ve Saşsāra Kavramı Üzerinden Karma Anlayışı -----	273
E. Kurtuluş Tasavvuru-----	278
1. Tantracı Geleneklerin Kurtuluş Anlayışı-----	284
2. Kurtuluş Yolları -----	295

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TANTRA GELENEĞİNİN UYGULAMALARI -----	311
A. Genel Bir Bakış -----	312
1. Ana Hatları ile Tantracı Uygulamalar-----	313
2. Tantracı Ritüelleri Uygulama Yolları-----	318
2.1. Sağ El Yolu (Dakşināçāra) -----	320
2.2. Sol El Yolu (Vāmāçāra)-----	321

2.3. Kaula Yolu (Kaulāçāra)-----	326
B. Tantracı Uygulamalar -----	330
1. Kabul Töreni (Dikṣā) -----	330
2. Tantracı Günlük, Yıllık, İstek Üzerine Yapılan İbadetler -----	342
3. Kurban (Bali)-----	353
4. Yoga -----	362
4.1. Kuṇḍalini ve Onun Uyandırılması-----	367
4.2. Tantracı Yoğa Bedeni-----	373
4.2.1. Mūlādharā Çakra -----	381
4.2.2. Svādhiṣṭhāna Çakra-----	383
4.2.3. Maṇipūra Çakra-----	385
4.2.4. Anāhata Çakra-----	387
4.2.5. Viṣuddha Çakra -----	389
4.2.6. Ācā Çakra -----	390
4.2.7. Sahastrāra Çakra-----	392
5. Şava Sādhanā (Ceset Ayini) -----	393
6. Maithuna (Cinsel Birliktelik Ritüeli)-----	400
SONUÇ -----	413
KAYNAKÇA -----	421
EKLER -----	447
EK 1: Tantracı Gelenekler-----	447
EK 2: Tantra Geleneğinde Varlık Kategorisi-----	448
EK 3: Şiva Siddhanta Kozmik Süreç-----	449
EK 4: Şiva Siddhāntaya Göre Ruhların Kirlilikle ve Kurtuluşla İlişkisi -----	450
EK 5: Kurtuluş -----	450
EK 6: Trika Şivacılık Kozmik Süreç -----	452
EK 7: Şakti -----	453
EK 8: Ruh ve Ruh Bilinç İlişkisi -----	455
DİZİN -----	457

KISALTMALAR

Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
MÖ	: Milattan önce
MS	: Milattan sonra
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
Vb.	: Ve benzeri
Ty.	: Tarih yok

ÇEVİRİYAZISI TABLOSU

Sanskṛt (Devanagiri) Harfler	Okunuşu	Sanskṛt (Devanagiri) Harfler	Okunuşu
अ	A	ढ	ḍha
आ	Ā	ण	ṇa
इ	ī	त	Ta
ई	ī	थ	Tha
उ	U	द	Da
ऊ	Ū	ध	Dha
ऋ	ṛ	न	Na
ए	E	प	Pa
ऐ	Ai	फ	Pha
ओ	O	ब	Ba
औ	Au	भ	Bha
क	Ka	म	Ma
ख	Kha	य	Ya
ग	Ga	र	Ra
घ	Gha	ल	La
ङ	ṅa	व	Va
च	Ça	ष	Şa
छ	Çha	श	Şa
ज	Ca	स	Sa
झ	Cha	ह	Ha
ञ	Ña	ञ	Cña
ट	ṭa	क्ष	Kṣa
ठ	ṭha	अः	Aḥ
ड	ḍa		